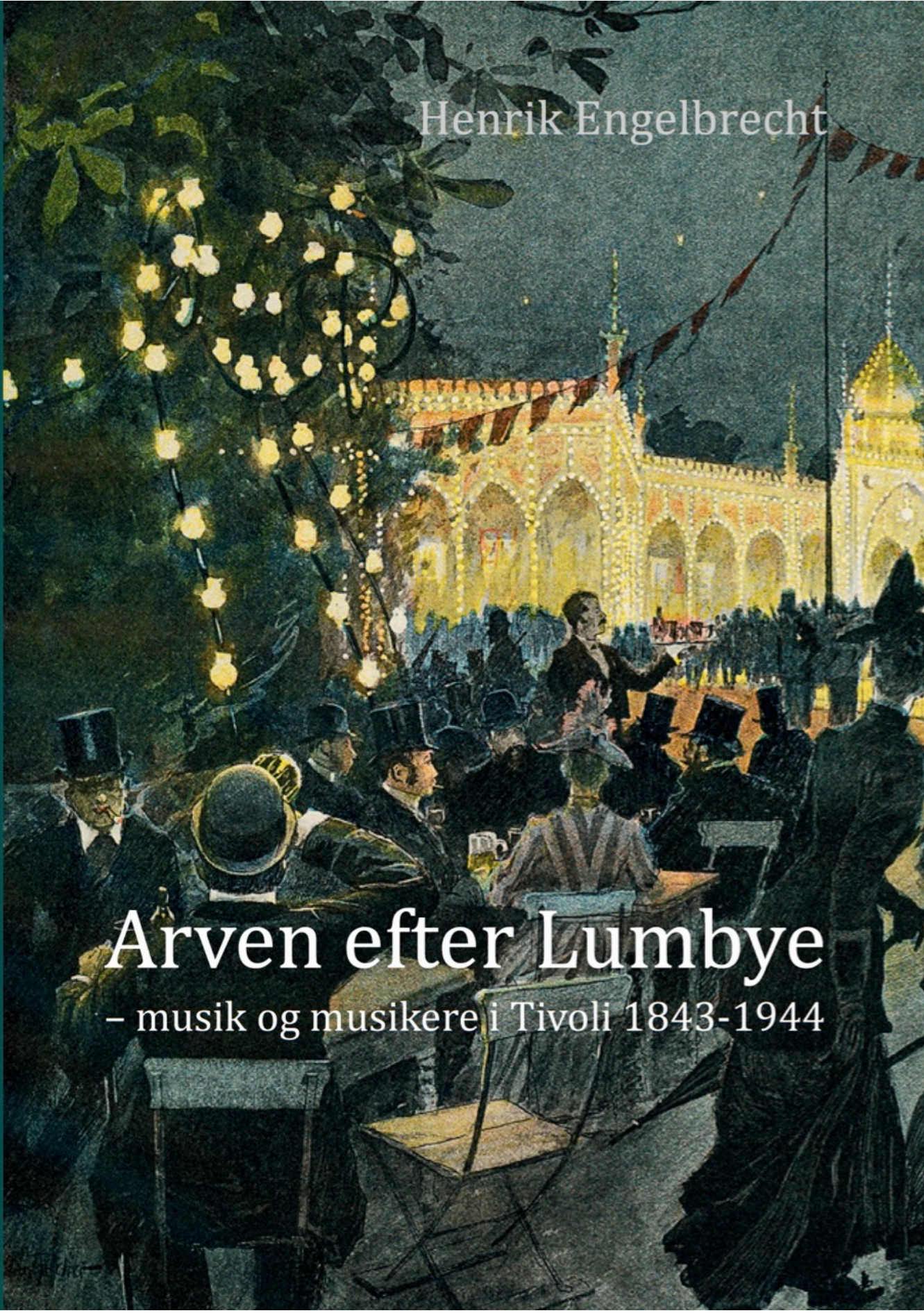

Henrik Engelbrecht

Arven efter Lumbye

– musik og musikere i Tivoli 1843-1944

Henrik Engelbrecht

Arven efter Lumbye

– musik og musikere i Tivoli 1843–1944

Forlaget henrikengelbrecht.dk

Tak for velvillig støtte til:

Augustinus Fonden

Dronning Margrethes og Prins Henriks Fond

Den Hielmstjerne-Rosencroneske Stiftelse

Institutionen San Cataldo

Statens Kunstfond

Weyse Fonden

*Tilegnet de tidligere og nuværende
musikere i Tivolis orkestre.*

Indhold

Forord	6
1. Nazisternes hævn	8
1944	
2. Den unge trompeter	16
1839-42	
3. Tivoli!	34
1843-47	
4. Krig og kolera	70
1848-72	
5. Evnen og viljen – Balduin Dahl	108
1873-91	
6. Tilbage til rødderne – Georg Lumbye	142
1891-98	
7. Den preussiske dansker – Joachim Andersen	158
1898-1909	
8. Snedkeren – Frederik Schnedler-Petersen	196
1909-25	

9. Musik i forandring	240
1925-35	
10. Makkerpar - Thomas og Felumb	270
1935-44	
Efterskrift	304
Orkestre og dirigenter i Tivoli 1843-1944	311
H.C. Lumbyes repertoire sommeren 1846	314
Tak	322
Kilder og litteratur	325
Hovedkilder til de enkelte kapitler	328
Indeks	331

Forord

Tivoli. Alene ordet giver med det samme billeder på nethinden; barndommens ture med veteranbilerne, hvor man virkelig troede, at man selv styrede med rattet – senere rutschebaneture med spændende semikvalme og mere eller mindre fugtige frokoster i Grøften. For mange giver ordet Tivoli også straks associationer til musik. Musikken har helt fra begyndelsen været central i den forlystelseshave, Georg Carstensen åbnede i 1843. I dag spænder aktiviteterne fra Fredagsrock på plænen til Tivoli Copenhagen Phil i koncertsalen – og også for 175 år siden var der musikalske tilbud for det, der dengang var enhver smag; tidens toppopulære valse, polkaer, galopper og marcher – og symfonier af Schubert og Beethoven. Straks gik bølgerne højt; var det ene ikke for snobbet? Var det andet ikke for plat?

Grunden til at du sidder med denne bog i hånden, er min personlige interesse for musikken i Tivoli. Jeg spillede i Tivoli første gang som dreng i 1970'erne, da Holbæk Garden fik lov til at agere ferieafløser for Tivoli-Garden. Første gang, jeg hørte en koncert i koncertsalen, var som 14-årig i 1979 – fløjtenisten Jean-Pierre Rampal var solist med musikchef Eifred Eckart-Hansen som dirigent for Tivolis Symfoniorkester. Senere, da jeg gik på musikkonservatoriet i slutningen af 1980'erne, begyndte jeg at assistere som fløjtenist i Tivolis Symfoniorkester, hvor vi stadig spillede de såkaldte "panikkoncerter" uden prøver. Jeg prøvede også at spille i promenadeorkestret, igen uden nogen form for forberedelse. Her oplevede jeg en dag at vende blad i det stykke, vi spillede – og pludselig se ordene "Muta in banjo". Det betød, at jeg nu forventedes at gribe min banjo og spille akkorder. En fløjtestemme, som altså var skrevet på et tidspunkt, hvor det var helt normalt at musikere kunne spille på flere instrumenter. I parentes bemærket sprang jeg akkorderne over.

I 2010 blev jeg, efter 20 års svinkeærinder hos DR og på Det Kongelige Teater, musikchef i Tivoli. De følgende fem sæsoner var jeg ansvarlig for musikken i koncertsalen på et tidspunkt, hvor den gamle verden med kvantitet frem for kvalitet var lagt endeligt i graven, og koncerter uden prøver ikke længere gav mening. Som musikchef i Tivoli var jeg blevet én i en lang række, der begyndte med H.C.

Lumbye tilbage i 1843. Jeg begyndte at læse mere om mine forgængere og deres musikere – og fandt både en lang række skæbner fra fortiden, og ikke mindst en musikverden, som var helt anderledes end den, vi kender i dag.

Denne bog forsøger at bringe fortiden til live igen. Jeg har prøvet at fortælle historien om de mennesker, der gennem Tivolis første 100 år knoklede i timevis hver dag som forlystelseshavens vigtigste attraktion; den levende musik. Årene 1843-1944 er valgt på grund af det naturlige afbræk, som terrorbranden i juni 1944 er i Tivolis musikhistorie; her går en del af den gamle tradition op i flammer, og det er på mange måder en ny og mere globaliseret efterkrigsverden, der er virkeligheden, da den nuværende koncertsal står færdig i 1956.

Bogen er stykket sammen som et puslespil. De primære kilder til historien om musikken i Tivolis første 100 år – lønningslister, kontrakter, breve og noder – er for en stor dels vedkommende enten kasseret eller gået tabt ved branden i 1944. En del uerstatteligt billed- og nodemateriale er desuden ødelagt ved skybruddet i juli 2011. Heldigvis er meget andet alligevel stadig bevaret i Tivolis arkiver, og der findes også en del sekundærlitteratur – især udgivet omkring Tivolis runde jubilæer – skrevet på et tidspunkt, hvor forfatterne har haft adgang til netop de ting, der er gået tabt, og hvor begivenhederne stadig var så tæt på, at mange havde dem i hukommelsen. Andet kan desuden til en vis grad rekonstrueres ved at gennemgå arkivmateriale på museer og biblioteker, avisernes dengang ofte utroligt detaljerede omtaler af de musikalske forhold i Tivoli, samt nedskrevne erindringer fra musikere, dirigenter og andre Tivoli-ansatte – og fra det publikum, der var på pletten.

Puslespillet tager os med på en tur tilbage til en tid, hvor musik i begyndelsen altid var levende, og hvor de mekaniske og elektroniske medier først efterhånden blander sig med hornorkestre, jazzbands og symfoniske koncerter.

Historien begynder med slutningen. Danmark har været besat i fire år. Der ligger to nazister på et tag og venter.

1. Nazisternes hævn

1944

Lørdag aften den 24. juni 1944. Danmark er besat af tyskerne, og Tivoli er stedet, hvor københavnernes søger hen, når det faktum skal glemmes. På plænen er der som sædvanlig artistoptræden. Tivoli-Garden går gennem haven kl. 20.35, og halvanden time senere byder plæneprogrammet på "Amagerbrudedefærd med Fakkeltog". Kongelig kammersanger Niels Hansen synger *Midsommervisen* på plænen – en gentagelse af gårsdagens sankthansfest.

På trods af mørklægning og varemangel har ikke færre end 4.000 mennesker deres sommerbeskæftigelse i Tivoli. De leverer rendyrket eskapisme fra hverdagen under besættelsen – også selv om det ikke er let at drive en forlystelseshave midt i en storby med politiets krav om fyrværkeriforbud og tilflugtsrum til ansatte og gæster. Københavnerne morer sig på trods af det hele, arkitekten Poul Henningsen designer særlige mørklægningsarmaturer til belysning i haven, og

Bruno Henriksens orkester med sangerinden Ingelise Rune i Arena i 1942. Det er hendes søster Lillian, der er solist med orkestret den aften, Arena bliver jævnet med jorden. Tivolis Arkiv.

musikken er – som den har været gennem de seneste 100 år – en stor del af Tivoli-oplevelsen. I Glassalen bliver der svedt i litervis, når de unge swingpjatter slår sig løs til Peter Rasmussens sekstet fra kl. 19 til 23. I samme tidsrum er der også levende musik i både Tivolis italienske taverna og i det ombyggede Arena-teater på hjørnet ud mod Vestre – nu H.C. Andersens – Boulevard og Tietgensgade; i tavernaen spiller Poul Gambye *”og hans 7 Solister”*, og i Arena spiller Bruno Henriksens 12-mands danseorkester amerikanskinspirerede arrangementer med Glenn Millers orkester som det meget tydelige forbillede. Tyskerne er langt fra begejstrede.

KONCERTSALEN
Dirigent: SV. CHR. FELUMB

Kl. 19. 1. Afdeling

1. Københavner Marsch Th. Poulsen
2. Ouverture til »Ungdom og Galskab« Dupuy
3. Sarabande Händel
4. Sækkepipen, for Træblæsere Ludolf Nielsen
5. Elegi af »Gustav II Adolf« Hugo Alfvén
6. Stemninger fra Balkan Sv. Chr. Felumb

Kl. 20³⁰. 2. Afdeling

4. Symfoni-Koncert (Forstærket Orkester)
Alt udsolgt

7. Symfoni Nr. 41 C-Dur (Jupiter) K. V. 551 Mozart
Allegro vivace. Andante cantabile.
Menuetto (Allegretto). Finale (Allegro molto).
8. Koncert for Klaver og Orkester Svend S. Schultz
(Komp. 1944) Uropførelse.
Allegro energico.
Andante tranquillo - Rondo (Allegro con brio).
Solist: Pianistinden Elvi Henriksen (Debut).
Flygel: Steinway & Sons.
A. H. Getzler & Co.

Kl. 22. 3. Afdeling

9. Ungarsk Marsch af »Faust's Fordømmelse« Berlioz
10. Ouverture til Op. »Euryanthe« Weber
11. Andante af 5. Symfoni Schubert
12. Rococo Menuet Haydn
13. Salut for Aug. Bournonville, Galop H. C. Lumbye

Publikum anmodes om at forlade Salen gennem Udgangene ved
Orkestertribunen.

Det er også de unges aften i koncertsalen i Tivoli, hvor Svend Christian Felumb dirigerer symfoniorkestret. Den kun 27-årige pianist Elvi Henriksen har netop haft sin Tivoli-debut i en helt ny klaverkoncert af den 30-årige Svend S. Schultz. Musikerne i orkestret har forsøgt at følge med så godt, de kan – men der har som altid været for lidt prøvetid. Alligevel er aftenen en triumf for den unge pianist, som endda får en touche af orkestret. Ingen ved, at koncerten skal blive den allersidste i Tivolis 42 år gamle koncertsal.

*Programmet i koncertsalen 24. juni 1944.
Tivolis Arkiv.*

To nazister på et tag

Mens publikum i salen hører Svend S. Schultz' nye toner, ligger to mænd helt stille på et tag ikke langt derfra. Mændene har de sidste par aftener siddet på Københavnerkroen, der også ligger i Tivoli – ud til Bernstorffsgade ved siden af Nimb. Her har de i ro og mag noteret sig vagternes rytmer.

Henning Emil Brøndum og Kai Henning Bothildsen Nielsen er begge overbeviste nazister. Brøndum er uddannet hos Waffen-SS i Tyskland, og har kæmpet på tysk side med Frikorps Danmark på østfronten. Bothildsen Nielsen har også forsøgt at blive medlem af SS, men er blevet kasseret og sendt hjem til Danmark. Nu er de begge medlemmer af Peter-gruppen – en voldsparat terrorgruppe, sat i værk af den tyske besættelsesmagt for at gengælde den danske modstands-

Kai Henning Bothildsen Nielsen (t.h.) bliver efter krigen dømt for 57 drab, ni drabsforsøg, 116 sabotagehandlinger, fem togattentater og tre røverier. Henning Emil Brøndum dømmes for 38 mord, tre drabsforsøg, 59 sabotagehandlinger, to togattentater og otte røverier. Straffen er for begges vedkommende døden ved skydning. Dommene bliver eksekveret tidligt om morgenen den 9. maj 1947 på Bådsmandsstrædes Kaserne, det nuværende Christiania, i København. Den Gamle Bys arkiver og Det Kongelige Bibliotek.

bevægelses mange sabotageaktioner. Arbejdet består af såkaldt kontrasabotage samt af stikkeri, tortur og mord. Lønnen er 35 kroner om dagen.

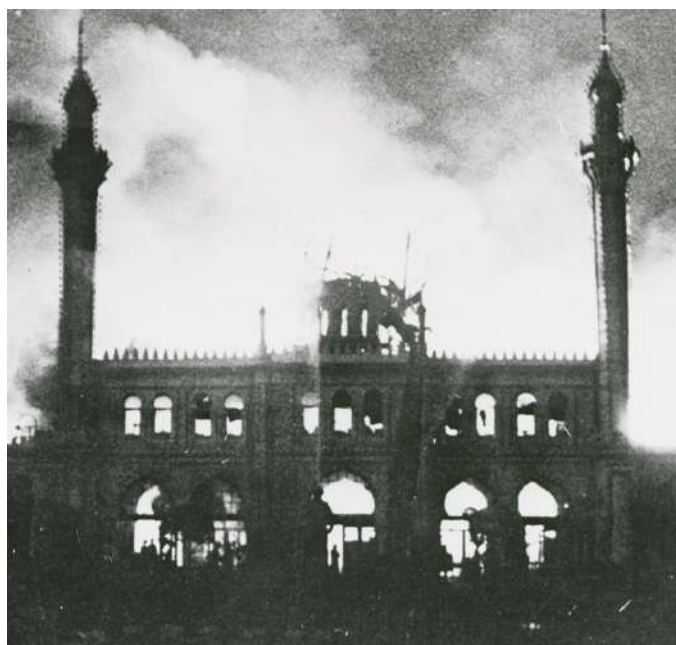
Nu ligger de to mænd på taget af kroen og venter. De gør sig klar til at hævne en begivenhed, der fandt sted to dage tidligere; modstandsgruppen BOPA lykkedes med en sabotageaktion mod Dansk Riffel Syndikat, som leverer våben til tyskerne. Nu skal danskerne få at mærke, at man ikke gør den slags ustraffet – og målet er københavnernes elskede Tivoli. Belysningen i det mørklagte København er på et absolut minimum, og kl. 22.30 trækker dirigenten Elo Magnussen sine selvlysende fosforhandsker på, og slår an til dagens fjerde og sidste afdeling i promenadepavillonen. Hans kollega Hjalmar Koefoed har gjort det samme en time tidligere i harmoniorkestrets sidste afdeling i den nye musikpavillon ved søen.

Tivoli lukker kl. 23. Da alt er roligt, springer Brøndum og Bothildsen Nielsen ned fra taget. De overmander en af nattevagterne og får åbnet indgangen ud mod Tietgensgade. Her venter yderligere to mand fra gruppen. De står tæt sammen med to tyske piger, udlånt af besættelsesmagten, så eventuelle forbipasserende kan tro, at de blot er to forelskede par, der har lidt svært ved at tage afsked efter en aften i Tivoli.

De fire mænd bærer otte tunge kufferter ind i haven. Hver af dem indeholder mange kilo sprængstof. Kufferterne bliver anbragt to og to i rutschebanen, i tavernaen, i Glassalen og i Arena. Desuden anbringes en pose med yderligere et par kilo sprængstof i Rosengården lige bag koncertsalen. Det hele bliver antændt med langsom tændtråd. De fire nazister genner alle Tivolis vagter ud ad bagindgangen og skynder sig også selv væk.

Red noderne!

Kl. 01.45 brager de enorme eksplosioner. Flammerne kan ses over det meste af byen. Det er ikke planen at ramme den musik, man spiller i koncertsalen – den har tyskerne ikke noget imod – men Rosengården står i flammer, og vinden er i det uheldige hjørne. Snart har ilden også fat i den gamle koncertsal. Nodearkivet i koncertsalen rummer 4.000 værker. Ikke blot dem, der er aktuelle på repertoire i 1940'erne, men også mængder af uerstattelige håndskrevne partiturer og stemmer, som ikke findes i kopi andre steder. For nylig har man flyttet hele nodearkivet fra et lokale på 1. sal i bygningen til en nyanlagt og brandsikker kælder.

*Koncertsalen står
i flammer.
Frihedsmuseets
fotosamling.*

Det viser sig, at man lægger noderne ned i kælderens inden væggene er blevet helt tørre. For at de sarte noder ikke skal tage skade af fugten fra cementen, må man have dørene stående på vid gab hele dagen, så gennemtrækken kan fremskynde processen. Uheldigvis er der nogen, der glemmer at lukke dørene netop den aften.

Dirigenten Svend Christian Felumb bliver ringet op i løbet af natten, og han skynder sig på cykel ind til Tivoli. Sammen med Tivolis tømrermester Lebech, der kender alle hjørner af koncertsalens konstruktion, forsøger han forgæves at få brandfolkene til at forstå sagens alvor. Lebech prøver endda at stjæle en af brandslangerne, så han kan sprøjte der, hvor det ville gøre en forskel – men både Lebech og Felumb bliver blot verfet væk som amatører, der går i vejen for fagkundskaben.

Kl. 5 om morgenen spørger Felumb en brandmand om lov til at gå op på sit kontor og redde bare nogle af de mange håndskrevne arrangementer, han selv har lavet gennem de seneste 12 år. Svaret er et kategorisk nej – og han får ordre til at forlade stedet med det samme. Felumb cykler hjem og forsøger at sove. Det lykkes ikke, og en time senere tager han ind til Tivoli igen. Han finder det kjolesæt, han havde på, da han få timer forinden dirigerede den sidste koncert i den nu helt ud-

*Mellem ruindyngerne
ligger orkestrets
udbrændte
slagtøjsinstrumenter
og pauker.
Tivolis Arkiv.*

brændte sal. Kjolesættet ligger på jorden; brandfolkene har smidt det ud ad vinduet fra hans kontor. På det tidspunkt står det klart, at koncertsalen ikke kan reddes. De store jerndragere, som bærer taget, er smeltet.

Aviserne skriver ikke om branden – den tyske censur er hård og effektiv. Alligevel stimler tusindvis af københavnere sammen i løbet af søndagen for at se de rygende ruiner. Mellem smeltede jerndragere og et sæt udbrændte pauker ligger tusindvis af pjaskvåde nodeark, nogle helt forkullede, andre kun let afsvedet af flammerne. Svend Christian Felumb får hurtigt fat i nogle af musikerne fra orkestret, og redningsaktionen går i gang.

Inde i den lukkede have går Felumb, musikerne og lederen af Det Kongelige Biblioteks musikafdeling, Sven Lunn, målløse rundt i de rygende rester af koncertsalen og prøver at redde, hvad reddes kan. Felumb har taget badebukser og gummistøvler på – det eneste praktiske i situationen. Heldigvis er vejret godt dagen efter branden, men allerede et døgn senere trækker de mørke skyer sammen. Felumb og hans hjælpere må hurtigt flytte alle stakkene med noder indendørs i forlystelsen *Det muntre køkken*.

*Tivolis fungerende
direktør Richard
Rydberg i den
rygende ruin af
koncertsalen.
Tivolis Arkiv.*

Hvad er gået tabt?

Ingen mennesker kommer til skade ved attentatet mod Tivoli – men de materielle ødelæggelser opgøres til næsten 5 millioner 1944-kroner. Nu eksisterer hverken koncertsalen, tavernaen, Glassalen, Arena, harmoniorkestrets pavillon, radio-bilerne, automathallen eller den blå vogn længere. 25% af Tivolis bygninger ligger i ruiner – men takket være indsatsen fra Felumb og hans musikere bliver nogle af nodearkivets mange tusind nodeark reddet. En del er kun blevet lettere skadet af branden, og ca. 80-90 af H.C. Lumbyes håndskrevne partiturer er – mirakuløst nok – allerede tidligere samme år blevet overført til Det Kongelige Bibliotek, da Felumb en dag finder en kasse med Lumbye-manuskripter i arkivet, og viser dem til Sven Lunn. Det Kongelige Bibliotek tilbyder at betale for nye, letlæselige afskrifter til Tivolis arkiv mod at overtage de uvurderlige manuskripter. Men på trods af den næsten ufatteligt godt timede indsats er en del af den danske musikhistorie alligevel forsvundet for altid.

Tivoli åbner to uger senere, og koncertsalens orkester spiller snart igen – men der kommer til at gå 12 år, før en ny koncertsal kan indvies. I mellemtiden finder man på kreative lappeløsninger, så koncertsalens orkester fortsat kan spille både Mozart, Stravinskij, Johann Strauss og H.C. Lumbye. Arven efter Lumbye selv er ikke for alvor i fare; *Champagnegaloppen* og *Drømmebilleder* er snart igen på repertoiret, men en stor del af de eneste eksisterende eksemplarer af flere hundrede kompositioner og arrangementer af Lumbyes efterfølgere på dirigentposten

*De våde nodeblade
bliver lagt ud i
solen, og hver stak
får en mursten
på toppen, så
vinden ikke tager
dem. Foto: Jesper
Gottschalch/
Ritzau Scanpix*

går tabt med branden i 1944. Med dem, og med de fysiske rammer for koncerterne gennem næsten et halvt århundrede, dør samtidig en del af en musiktradition. I de følgende år er repertoiret i Tivoli begrænset til det, der mirakuløst har overlevet flammerne, til det, man låner i Wivex' nodearkiv, og de partiturer og stemmesæt, man langsomt køber ind. Nodeskriverne i byen har i lang tid fast arbejde med at fremstille brugbare noder ud fra de brandskadede rester.

Men hvad er det egentlig for en tradition, Svend Christian Felumb forsøger at redde? Hvem er de komponister, der nærmest manisk fylder det ene ark nodepapir efter det andet med populære dansekompositioner og egne arrangementer af tidens populære operaarier? Og hvem er de musikere, der i 1944 gennem mere end 100 år har gjort musikken til Tivolis vigtigste attraktion?

Vi skruer tiden yderligere tilbage, og lander en helt almindelig formiddag i slutningen af 1839 på Hotel d'Angleterre på Kongens Nytorv i København. Men formiddagen er kun begyndelsen på en dag, alle vil huske i lang tid.

2. Den unge trompeter

1839-42

På Hotel d'Angleterre begynder den 3. december 1839 som så mange andre tirs-dage. Gæster fra provinsen og fra udlandet ankommer og tager afsted. De, der har overnattet på hotellet, spiser morgenmad. Men i løbet af dagen må man aflyse en ellers allerede annonceret koncert to dage senere med et helt nyt orkester under ledelse af en ung mand ved navn Hans Christian Lumbye. Og det er ikke det eneste, der må aflyses og ændres den formiddag i København.

Nyheden spreder sig som en løbeild i byen; Danmarks konge er død. Under enevælden er det en begivenhed, der potentielt kan ændre virkeligheden for utallige mennesker fra dag til dag; kongen tager alle væsentlige beslutninger i riget, og de liberale i landet vejrer morgenluft efter Frederik 6.'s årelange jerngreb om magten.

*Hotel d'Angleterre
som det ser ud i
1840'erne.
Daguerreotypi af en
af de danske
fotopionerer,
artillerikaptajn
J.C. Hoffmann.
Københavns Museum.*

Christian 8. er 53 år gammel, da han bestiger tronen. Han har tynde ben og en mave, der vidner om en sund interesse for mad i rigelige mængder. Hver morgen ordner en kammertjener hans bølgede hår med et krøllejern, så han er klar til en dag, som kun ender perfekt, hvis den har omfattet luksus-adspredeiser som god vin og italiensk opera. Maleri af Johan Vilhelm Gertner, 1845. Gisselfeld Kloster.

Kong Christian 8. har nu ingen umiddelbare planer om at ændre tingenes tilstand markant, og Danmark er stadig, hvad vi i dag uden videre ville betegne som en politistat. Det fem år gamle skindemokratiske projekt med stænderforsamlinger i hele riget kommer ikke i nærheden af at være reel medbestemmelse; kun 3% af befolkningen har stemmeret til forsamlingerne, som i øvrigt slet ikke kan beslutte noget som helst – blot indstille forslag til kongen.

Censuren slår fortsat benhårdt ned på alle optræk til blot de mindste antydninger af lyst til forfatningsændringer, og kongens højre hånd, J.G. Adler, har travlt

Rosenlund ved Frederiksberg Allé er et af de traktørsteder, hvor stadsmusikantens svende og lærlinge leverer den musikalske underholdning. Stedet har sin storhedstid i 1830'erne, og her spiller en lille gruppe blæsere, mens gæsterne promenerer mellem de farvede lamper i haven, ser på luftballoner og måber over det flotte fyrværkeri. Rosenlund er et af de mange etableringer, der senere bukker under for konkurrencen fra Tivoli. Københavns Museum.

med i al hemmelighed at uddele økonomisk hjælp til den kongetro del af pressen fra regentens private "chatolkasse".

Den privilegerede musik

Musiklivet er også helt afhængigt af kongens beslutninger. Hvis man har brug for dansemusik til sit bryllup eller sit rejsegilde, skal man henvende sig til byens stadsmusikant. Det er stadig kongen, der uddeler privilegier og monopoler helt efter sit eget hoved – og der er en god grund til, at det er tyskeren Carl Gottlob Füssel, der får stillingen som stadsmusikant i København i 1830.

Füssel er født i Sachsen, og kommer til København, da han er først i 20'erne. I næsten 30 år spiller han klarinet i Det Kongelige Kapel, men man lemper ham forsigtigt ud, da hans syn svigter, og han ikke længere magter tjenesten på teatret. I stedet får han den lukrative retrætepost som stadsmusikant i København.

Nu behøver han ikke længere belaste de københavnske ører, når han læser forkert i tællelysets skær i orkestergraven på Det Kongelige Teater. Han kan nøjes med at administrere musikere og noder til den del af den øvrige musikalske underholdning i byen, der ikke udføres af militærorkestrene – og så naturligvis indkassere honorarer og afgifter på den leverede musik. Alt sammen udført på en sikkert ganske underholdende kaudervælsk blanding af tysk og dansk.

Som enhver anden mester har stadsmusikanten svende og lærlinge ansat til at dække både byens fester og de 20-30 faste danseboder. Mange af de mere ydmyge steder nøjes med et par musikere, f.eks. en violinist og en klarinettist, til at levere dansemusik aftenen og den halve nat igennem.

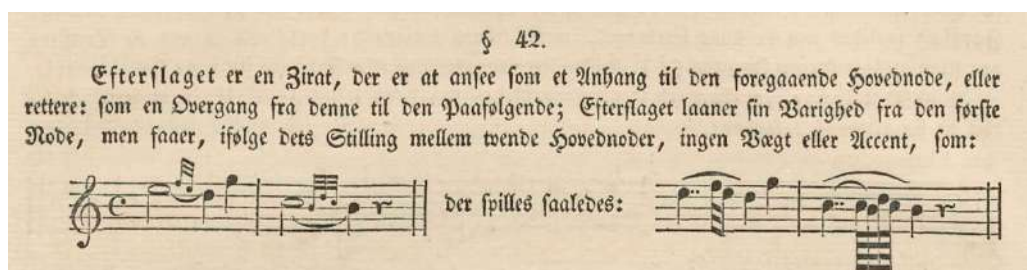
Det er en broget skare af musikere, der spiller på de mange beværtninger og traktørsteder i København. På vejen mellem Vesterport og Frederiksberg er der adskillige små haver og pavilloner, der lokker gæsterne til med et lille ensemble af blæsere, somme tider med besøg af udenlandske sangere. Musikerne er ikke kun betalt af værten – en del af indtægten er afhængig af drikkepenge fra gæsterne. Bladet *Politivennen* bringer i 1837 en klage fra en gæst, som synes, at nogle af musikerne er lidt for effektive, når der skal indkasseres ekstraindtægter:

Man anmoder derfor d'Herr. Conditorer og Traktører om, for Fremtiden at afskaffe den Uskik, at det hos dem musicerende Personale gaaer omkring med Tallerken hos de tilstedeværende Gjæster, der, skjøndt det hedder sig at være frivilligt, dog for at undgae at vække Opsigt og at give Anledning til andre Ubehageligheder, mange gange nødtvungent maae gribe i Lommen og bidrage til at fylde Tallerkenen, for at kunne være uforstyrrede den øvrige Tid af de faa Øieblikke, der tilbringes paa saadanne Steder.

En af Füssels svende er netop den unge mand, som fik sin første koncert på Hotel d'Angleterre aflyst på grund af sørgetiden. H.C. Lumbye er ikke blot i stald hos stadsmusikanten; han er faktisk først og fremmest ansat i hæren som trompeter i Livgarden til Hest, hjemmehørende i den gule kaserne på Frederiksholms Kanal.

Korporalens søn

Lumbye er søn af en korporal, og han har fået militærlivet ind med modernismen. Han bliver født i København i 1810, men faderen må – som alle andre i militæret – adlyde de skiftende ordrer. Familien flytter rundt i landet, alt efter hvor Rasmus Hansen Lumbye skal gøre tjeneste. Den lille Hans Christian viser hurtigt interesse og talent for musikken. Han lærer en smule violinspil af organisten i Randers, inden turen går videre til Odense. Hans Christians far er i mellemtiden avanceret til vagtmester i Fyenske Regiments Lette Dragoner, og stadsmusikanten i Odense, David Jacob Sivertsen, giver nu den knap 12-årige dreng systematisk undervisning i både violin, trompet og musikteori. Hans Christian har øjne og ører med sig, når militærmusikken går gennem Odense – og allerede som nybagt teenager skriver han små sange og marcher.

Frantz Keyper er musikmester i Livgarden til Hest, da Lumbye gør tjeneste der. I hans *Militair Musikskole* fra 1832 kan man bl.a. lære om forsiringer. Det Kongelige Bibliotek.

Den 1. januar 1824 bliver den kun 13-årige H.C. Lumbye antaget som trompeterlærling ved sin fars regiment. Han har sikkert fået undervisning som den, der er beskrevet i Frantz Keypers *Militair Musikskole*. Her kan man på kun 96 sider lære at spille på adskillige "Metalinstrumenter"; trompet, basun, klaphorn, valdhorn og sågar serpent – en slangeformet forløber for den moderne tuba, fremstillet af træ. Bogen er først og fremmest en grundbog i nodelæsning og teori, og den giver også gode råd om, hvad man især skal passe på som blæser:

Dyrkeren af et blæsende Instrument bør, saavidt muligt, vogte sig for Alt hvad der kan skade Brystet, og desaarsag beflitte sig paa en ordentlig Levemaade,

og undgaa enhver heftig Anstrængelse ved at løbe, ride eller svømme, samt alt hvad der kan volde Forkjølelse, men især Misbrug af hidsende Drikke.

Som elev af stabstrompeter Christian Frederik Hansen får Lumbye sit svendebrev som udlært musiker allerede efter et års elevtid.

H.C. Lumbyes svendebrev som udlært trompeter; "Jeg, underskrevne Chr. Fred. Hansen Stabstrompeter ved det Kongelige Fynske Regiments lette Dragoner gjør hermed vitterligt: at da Hans Christian Lumbye født udi Kiøbenhavn af ærlige Forældre har fra 1ste Januarij 1824 af mig her lært Trompetter Konsten og i den Tid opført sig skikkelig, flittig, ædruelig og lærvillig saa har jeg efter hans udstandne Prøve paa sin Duelighed, hermed formeligen skuldet melde ham sit Lærebrev, med tjenstligst Anmodning til alle Forekommende af Trompetter Konsten ham som udlært Trompetter at ville agte og ansee. Stabs-quarter, Odense den 7de Januarij 1825." Foto: John Lee. Musikmuseet / Nationalmuseet

København kalder

Odense er godt nok landets næststørste by, men København er næsten 20 gange større, og den spændende hovedstad lokker. Som 19-årig søger Lumbye overflytning til Livgarden i København. Hans regiment i Odense giver den flotte og høje trompeter på 1 meter og 78 centimeter varme anbefalinger med på vejen:

Supplicanten ... er 68 Tommer høj, 19 Aar gammel, en fortrinlig god Trompetter med meget musicalsk Genie, har et godt Udvortes, er yderst proper og ordentlig, og hans Opførsel har stedse været exemplarisk, saa Regimentet høist ugierne mistede ham ...

H.C. Lumbye trækker i hestgardens flotte gule uniform i 1829, og han rider forrest, når 2. eskadron drager gennem Københavns gader. Lumbye styrer sin hvide hest med den ene hånd, og håndterer sin trompet med den anden. Otto Baches historiske maleri fra 1911 viser hestgarden – som bliver nedlagt i 1866 – ud for kasernen på Frederiksholms Kanal. Bruun Rasmussen Kunstauktioner.

Men miste ham gør de; Lumbye bliver ansat ved Den Kongelige Livgarde til Hest i København. Årslønnen for en trompeter i Livgarden er 161 rigsbankdaler, og det er måske lige netop nok for en ungkarl, som har kost og logi på kasernen – men det er klart i underkanten af, hvad Lumbye får brug for, da han i 1832 gifter sig med den 19-årige Georgine Marie Hansine Hoff. Nu er han familieforsørger, og jagten på ekstraindtægter går ind.

Lumbye får arbejde hos stadsmusikant Füssel som både violinist og trompetist. Sammen med kollegerne spiller han dansemusik i timevis efter de nodebøger, han og kollegerne får udleveret af Füssel – og Lumbye bidrager også hurtigt med sine egne kompositioner.

Nu arbejder Lumbye altså både for militæret og for Füssel. Han får en masse erfaring og rutine som praktisk underholdningsmusiker – men han drømmer om andet og mere end blot at spille de sædvanlige rheinlænderpolkaer i stadsmusikantens nodehæfter og de endeløse trompetsignaler i Livgarden. Han komponerer selv nye danse – og han lytter meget opmærksomt efter, da der pludselig dukker et frisk pust fra det store udland op i København.

*H.C. Lumbye som ung.
Miniature af ukendt
kunstner. Familieej.*

Ny musik

Den 10. juni 1839 går H.C. Lumbye til koncert i konditor Knirsch' store sal i Hotel d'Angleterre på Kongens Nytorv. Musikerne kommer helt fra Steiermark-området i Østrig – 16 mand under ledelse af musikdirektør Siegl fra Wien.

Programmet byder på franske operaouverturer, virtuose variationer for klarinet – og, vigtigst af alt, på tre valse af Johann Strauss og Joseph Lanner. Det er ikke en billig fornøjelse; billetten koster én rigsbankdaler – langt mere end en dagløn for en mand som Lumbye.

Pengene viser sig at være givet ualmindeligt godt ud. Lumbye oplever for første gang den nye dansemusik, der går som en steppebrand gennem Europa; først og fremmest wienervalsen i sensuel, vuggende trefjerdedelstakt, men også de mere direkte polkarytmer og de lynhurtige galopper, der får pulsen op i danse-lokaler og koncertsale overalt i slutningen af 1830'erne.

En af de få danskere, der allerede flere år tidligere har oplevet Johann Strauss lede sit orkester, er H.C. Andersen. Han er i Wien i juli 1834, og skriver i sin dagbog:

Derpaa gik jeg i Casino, hvor Straus har sit Orchester, det var en Mand paa omtrent 30 Aar, meget levende, han var lutter Bevægelse i det han førte an og de brune Øine stirrede ud i Toneverdenen han skabte, Folk spiiste, drak og pluddrede ...

Den Johann Strauss, H.C. Andersen ser i 1834, er ham, der senere bliver kendt som Strauss den ældre – sønnen med samme navn er kun ni år gammel på det tidspunkt, og der er stadig mange år til han overhaler sin far i valseberømmelse.

Københavnerne bliver fuldstændigt overvældede af de nye toner, og de måber over den præcision og virtuositet, de østrigske musikere behersker. Her er noget ganske andet end de sædvanlige småsjuskede seksture og rundtenompolkaer med de samme få akkorder gentaget i det uendelige, som man meget ofte må nøjes med, når de danske spillemænd står for dansemusikken.

De udenlandske musikere spiller også koncerter i Det Borgerlige Skydeselskabs sal, i Gaudenzis Have på Frederiksberg Allé – og endda udendørs, bl.a. i Kongens Have. *Berlingske Tidende* skriver begejstret 12. juni:

Det Steiermarkske Musikselskabs Concert igaar Aftes i Rosenborg Slotshave vilde sikkert have været talrigere besøgt, især af Damer, end Tilfældet var, hvis ikke Vejret havde tegnet til Regn. Selskabet udfører fine Musiknummere, især Valt-sene, fortræffeligt og udmærker sig ved et sjældent fortrinligt Sammenspil, men dets Præstationer ere mere egnede til at tage sig ud i en stor Sal (f. Ex. Hof-theatrets) end under aaben Himmel, hvor en Deel af det Finere ved Udførelsen gaaer tabt. Vi ere overbeviste om, at Selskabet ved gientagne Concerter vil see disse meget besøgte.

Musikerne fra Østrig bliver i København i en måned, og på vej hjem besøger de også både Roskilde, Holbæk, Kalundborg, Aarhus og flere byer på vejen ned gennem Jylland. Samtidig samler Lumbye en gruppe af sine kolleger og venner; planen er at skabe et dansk orkester, som kan udfylde det tomrum, steiermarkerne efterlader i det københavnske musikliv.

Concert á la Strauss

Blandt musikerne er kolleger fra Livgarden som trompetisten C.W. Carlsen, elever tilknyttet Det Kongelige Kapel som den unge talentfulde klarinettist Johan Frederik Fuchs – der dør af brystsyge allerede som 26-årig – og fløjtenisten Christian Joachim Andersen, der som Lumbye er svend hos stadsmusikanten. På det tidspunkt ved hverken han eller Lumbye, at Andersen får to sønner, der også bliver fløjtenister – og at den ene, Joachim Andersen, næsten 60 år senere kommer til at lede det orkester, de to venner knokler med at få til at lyde som ægte østrigere i efteråret 1839.

Prøverne foregår i fægtesalen på kasernen på Frederiksholms Kanal – og musikerne arbejder målbevidst på at opnå den samme perfektion, som de har hørt, da deres udenlandske forbilleder spillede valse, polkaer og galopper.

I begyndelsen af december er alt klar; nu skal københavnerne præsenteres for "Concert á la Strauss", og i *Adresseavisen* adviserer Lumbye 2. december om en forestående begivenhed tre dage senere på Hotel d'Angleterre – den koncert, der må aflyses på grund af kongens død. Landesorgen over den døde monark standser al underholdning i to måneder. Først 4. februar 1840 kan Lumbyes 20-mands orkester præsentere musik af både Strauss, Lanner – og H.C. Lumbye.

En Forening af 20 Musici har allerede i længere Tid indøvet Valse og Ouverturer a la Strauss. Steyermarkernes Nærværelse har i Sommer foranlediget denne Forening, som dirigeres af Hr. Lumbye, der allerede er Publikum fordeeltigen bekjendt som Componist af vore mest yndede Dandse. Igaar Aftes gav denne Forening sin første Concert i Hr. Knirsch's store Sal, og vi maae tilstaae, at dens Præstationer forekomme os i enhver Henseende at kunne maale sig med Steyermarkernes, og, da dens Orchester er fuldstændigere besat, staae de endogsaa i en vis Henseende høiere end hines. Vi ville ønske denne Forening et ret talrigt Besøg ved dens følgende Concerter, og vi kunne forsikkre, at Ingen vil forlade disse utilfredsstillet.

Sådan rapporterer *Kjøbenhavnsposten* dagen efter koncerten. Succesen er overvældende, og koncerten bliver gentaget få dage senere. Lumbye og hans venner kan annoncere, at man vil give yderligere fire tilsvarende koncerter i løbet af de kommende måneder – og Det Lumbyeske Selskab ender med at give koncerter i byen hele sommeren igennem. Stadsmusikant Füssel er næppe begejstret for sin

Concert a la Strauss.

Med kongelig allernaadigst Tilladelse bliver Torsdagen den 4de Juni givet en Concert i Hotel d'Angleterre, af følgende Indhold:

Første Afdeling.

- 1) Ouverture til „Sergino“ af Paer.
- 2) „Solbryllups-Bals“ af Lumbye.
- 3) „Regata-Galop“ af Lanner.
- 4) „Gabrielen-Balser“ af Strauss.
- 5) „Frohfinns Scepter“, Bals af Lanner (ny).

Anden Afdeling.

- 1) Ouverture til „Guerillabanden“ af Concertmester Bredahl.
- 2) „Taglione-Balser“ af Strauss.
- 3) „Klokke-Galop“ Nr. 1 af Lumbye.
- 4) „Die Osmanen“, Bals af Lanner.
- 5) „Fest-Quadrille“ af Lumbye.

Billetter, a 3 mk., erholdes i Løse & Olsens Hofmusikhandel i Gothersgaden Nr. 348 indtil Torsdageftermiddag Kl. 6, samt ved Indgangen, som aabnes Kl. 7. Begyndelsen sker Kl. 8. Forbi omtrent Kl. 10.

H. C. Lumbye.

Annonce i
Adresseavisen for
Lumbyes koncert på
Hotel d'Angleterre
4. juni 1840.

Edvard Lehmann maler i 1853 dette snapshot fra et bal i et velhavende hjem i København. Orkesterbesætningen er fløjte, klarinet, to violiner, cello og trompet. Maleri i privateje.

nu tidligere musikersvends foretagsomhed, men da der er tale om koncerter, og ikke balmusik, falder Lumbyes orkesters aktiviteter udenfor stadsmusikantens privilegier.

Lumbye dovner heller ikke, hvad angår arbejdet med at komponere nye værker; han nærmest sprøjter den ene vals, galop og polka ud af fjerpenen efter den anden, og københavnernes nynner, synger og skråler hans musik på gaden. Lumbye er på rekordtid blevet den store popstjerne i dansk musikliv. Han fortsætter kun i sit gode, faste job som trompeter i hestgarden frem til august 1842. Lumbye er 32 år gammel, og får bevilget en fin pensionsordning efter 18 års tjeneste som militærmusiker; han beholder sin hidtidige årsløn, indtil han kan forsørge sig på anden vis. Det varer ikke længe.

Lumbye-mani på Det Kongelige Teater

På det tidspunkt har Lumbyes nye toner allerede for længst givet genlyd på selveste Det Kongelige Teater. Superstjernen på kongens scene er skuespillerinden Johanne Luise Heiberg, gift med forfatteren og smagsdommeren Johan Ludvig Heiberg. Han skriver i 1840 en kort vaudevillemonolog, *Emilies hjertebanken*, til sin berømte hustru. Teksten handler om den unge pige, der venter på den vogn, der skal køre hende til bal med "den fortryllende, Straussiske Vals" – og den fortæller om, hvordan musikken af Strauss og Lumbye simpelthen virker fysisk på tilhørerne; Emilie kan hverken sidde stille eller styre sin hjertebanken, når hun hører sin yndlingsmusik:

*For nylig min Tante til Lumbye tog mig hen,
Vist aldrig den Aften forglemmer jeg igjen.
Først sad jeg saa stille, med Øret spændt,
Nøie jeg agted paa hvert Instrument.
Men da nu Tonerne jublende slynged sig,
Ligesom Aander, der snoe sig i Dands,
Blev jeg urolig, paa Stolen jeg gynged mig,
Hvirvelen henrev min Fod og min Sands.*

Emilie er et populært navn i første del af 1800-tallet. Forfatteren Poul Chievitz beskriver også de nye, dristige valse og polkaer – i modsætning til de gamle, adstadige menuetter – i romanen *Fra gaden* fra 1848. Her møder vi en anden Emilie sammen med sin Felix:

... i vore moderne Valse er der ingen Sandhed; disse brændende Blikke, denne tætte Omfavnelse lover meget mere end man kan og vil holde. Naar Valsen er forbi, er man træt og flau. Menuetten var Repræsentant for sin Tids Kjærlighed, Valsen kan være det for vor Tids Forlovelse. Og med den samme Rastløshed som de Forlovede lægge for Dagen i Nydelsen af deres Kjærligheds første otte Dage, med den selvsamme beruste Felix sig i den inciterende Polka; ikke et Blik fra Emilie, uden han greb det, ikke en Pointe i Dandsen, uden han benyttede det. Med hver Tour blev Frastanden mindre, Stillingerne intimere; og i den sidste, hvor hun

med sin Arm hvilte sig paa hans Skulder, kunde han føle hendes Hjertes Slag, hendes Haarfletning trykket mod hans Kind, og hendes glødende Blik, der ikke kunde løsrive sig fra hans.

Alle taler om Det Lumbyeske Selskab, og det er også dem, der akkompagnerer den farverige norske verdensviolinist Ole Bull, da han i juni 1841 besøger København.

Ole Bull arrangerer i huj og hast en solokonzert i Ridehuset på Christiansborg. Lumbye og hans musikere træder til med kun én dags varsel – sandsynligvis fordi Det Kongelige Kapel ikke er til rådighed – men gaber nok over en smule mere end de burde med den helt sikkert meget begrænsede prøvetid. *Fædrelandet* anmelder koncerten:

Hr. Bull, som nær var kommen til at savne Accompagnement til sin Concert, havde faaet det lumbyeske Selskab til at assistere sig, men dette Selskab, som er særdeles vel øvet i at spille almindelig Musik, var ikke i Stand til med behørig Sikkerhed at accompagnere Solonumrene.

Ole Bull spiller med Det Lumbyeske Selskab i Ridehuset 30. juni 1841. Her er den norske violinist fotograferet af danskeren Peter Petersen i 1860'erne. Nasjonalbiblioteket, Oslo.

Lumbye og hans musikere får sikkert en lærestreg ved koncerten med den impulsive Ole Bull; det er nok bedst fortsat at satse på Strauss-musikken, som de har øvet så flittigt på.

Allerede to uger senere er orkestret centrum i en helt ny form for underholdningsarrangement i København – sat i værk af en meget energisk ung mand, der netop er kommet hjem fra det store udland.

Georg Carstensen er en mand med en temmelig usund døgnrytme; om aftenen går han ned på sin stamrestaurant på Kongens Nytorv, Minis Café. Når de så lukker omkring midnat, tager han tit vennerne med hjem til mere seriøst druk, og måske lidt natmad. Han går som regel først i seng ved 3-4-tiden, og så stiller hans tjener en flaske rødvin på natbordet, som han så drikker af, når han vågner i løbet af natten og formiddagen. Carstensen står op ved middagstid, og så skal hans tjener i mellemtiden hver dag have været i byen for at købe et par nye, hvide handsker og seks store cigarer ... først da er Carstensen klar til endnu en dag.
Maleri af Wilhelm Marstrand, 1844.
Det Nationalhistoriske Museum på Frederiksborg Slot

Den rastløse løjtnant

En af de københavnere, der har lagt mærke til den unge Lumbye og hans orkester, er en mand, der ikke er som alle andre. Georg Carstensen er en rastløs 29-årig idémager, som med ufattelig energi hele tiden har nye planer på tegnebrættet. Carstensen er søn af en dansk diplomat, og han har tilbragt en stor del af sine første leveår i den nære orient. Skoleuddannelsen får han på Herlufsholm, og han ser sig grundigt om i verden; England, Frankrig, Spanien, Marokko, Algier og endda USA. Nu er han tilbage i Danmark, og hans hoved er fyldt med gode idéer.

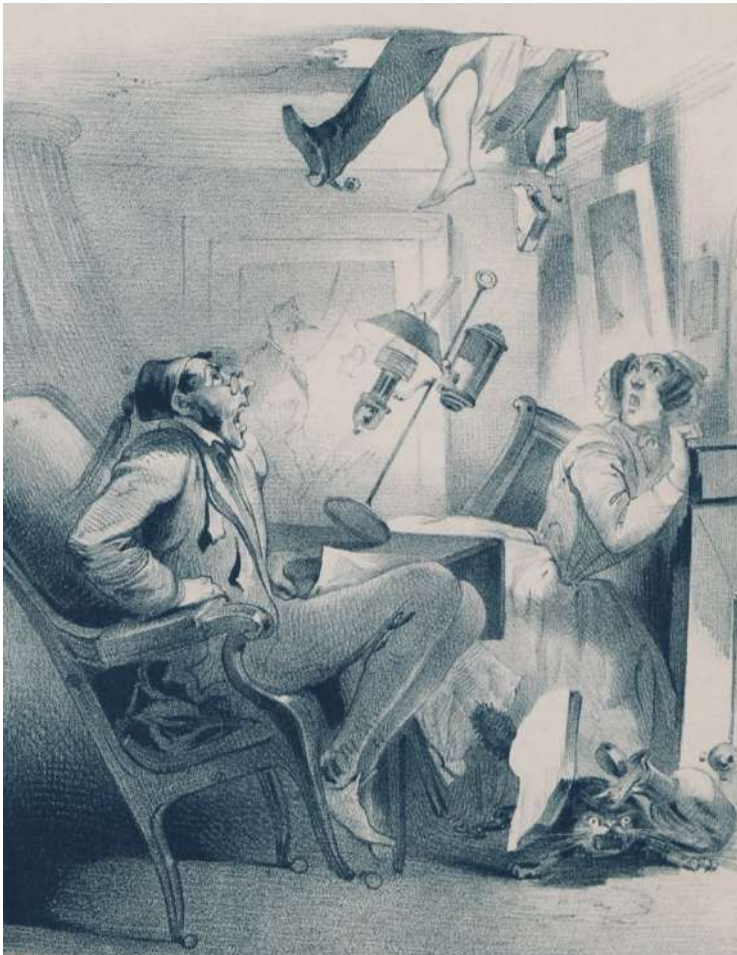
Georg Carstensen har en karriere bag sig som løjtnant i kongens livjægerkorps, og nu er han sprunget ud som manisk iværksætter. Han er redaktør af tidsskriftet *Figaro*, hvor man både kan læse det seneste om fransk mode og følge de nervepirrende føljetoner over flere numre. Som en ekstra attraktion for bladets abonnenter får Carstensen idéen til at arrangere en fest som dem, han har oplevet på sine rejser. Bladets abonnenter skal så have gratis adgang til det, Carstensen kalder "*Vauxhall, Concert og Tivoli*". Vauxhall er en engelsk forlystelseshave med den særdeles populære kombination af levende musik, dans, servering, optræden og stemningsfuld belysning om aftenen. Tivoli er navnet på indtil flere lignende etablissementer i Paris, Berlin og Hamburg – opkaldt efter en lille by udenfor Rom.

Carstensen får kongens tilladelse til at lukke Kongens Have af 15. juli 1841, og gæsterne får en oplevelse, der slår benene væk under de fleste, selv om man allerede er vant til regimentsorkestrenes koncerter i slotshaven. Af hensyn til effekten af flere tusind kulørte olielamper begynder festlighederne først kl. 21.30. Om formiddagen truer regnen med at aflyse festen, men det klarer heldigvis op i løbet af aftenen. Efter en forsinkelse på en time kan de forventningsfulde københavnere endelig gå ind i Kongens Have, hvor hele to orkestre – et militærorkester og Lumbyes musikere – spiller på skift, så der aldrig er pause i musikken. Træerne er oplyst af de kulørte lamper, og otte høje pyramider med lys er placeret i havens vandbassin. Lysene spiller i overfladevandet, og stemningen er præcis som Carstensen havde forestillet sig.

Carstensen har fået blod på tanden, og han fortsætter med at arrangere vauxhalls i Kongens Have. Somme tider spiller hele tre orkestre – med op til i alt omkring 150 musikere – rundt om i parken; Lumbyes orkester er placeret ved det

store springvand. Carstensen er en mester i at finde de rigtige samarbejdspartnere, og den alsidigt begavede overkrigskommisær, skøjteløber, amatørkonditor, parfumefabrikant og postmester Christian Høegh-Guldberg står for de storslåede fyrværkerier.

Figaro-festerne finder også sted i Classens Have på Østerbro om sommeren og indendørs i bl.a. Ridehuset på Christiansborg om vinteren. Lumbyes orkester er det store trækplaster alle steder, stadig ofte suppleret med regimentsmusikkens harmoniorkestre. Den kombination tager Carstensen med sig, da han i 1843 omsider skaffer sig et permanent sted til sine aktiviteter.

Georg Carstensens ugeblad "Dansk Album for Litteratur og Kunst" bringer i januar 1845 denne satiriske kommentar om den om sig gribende polkamani. Billedteksten lyder: "Nei, vil du see, Moer, nu dandse de Gud hjælpe mig ned igjennem Loftet til os ..."
Det Kongelige Bibliotek.

PROGRAM.

FESTINO
i Christiansborg Slots Ridehus.

I denne Aftening er Ridehuset pragtfuldt decoreret i orientalsk Stil og oplyst med 3 a 4000 Lys i henved 100 Kroner og Kandelabrer. Paa begge Sider af Huset er der opreist tvende Dræfste for

Ldvgardens Musikcorps og **det Lumbyeske Selskab,**

som udfører fra Festens Begyndelse Kl. 8 til dens Slutning Kl. 12 afvejlende udføre nedenstående Musiknumere. Til Poire og Densire for den Kongelige Løge er der anbragt tvende Trapper, der sætte Gulvet i Forbindelse med Galleriet, saaledes at Tilskuere ad Trappen til Venstre kunne gaa op til Galleriet, gjøre hele Touren om dette, og ad Trappen til Højre atter stige ned paa Gulvet.

I den ene Ende af Huset (ligeover den Kongelige Løge) befinder sig et Theater, der naaer fra Gulvet op til Galleriet og i hvis Midte der er anbragt en lille Ramme med en Skærm, paa hvilken omstaaende

TABLAUER

udføres af hele det Præseske Selskab.

Decoratiomerne, Dragterne o. s. v. til disse levende Malerier ere nye.

Indgangen aabnes Kl. 8. Musikken tager sin Begyndelse strax. — Tablauerne begynde Kl. 8½. Festen sluttet Kl. 12.

N.B. Der er at sætte Bænkene ved Gulvet, det være sig Damer, Herrer eller Børn, selv at vise Plaketterne frem foran Indgangen og selv at aflevere dem til de indehavende behøvede Contrebuter.

Med Forfriskninger bekræftes ved et stort Buffet under den kongelige Løge og tvende mindre do. i den modsatte Ende af Huset.

Udgangsbilletter uddeles ikke.

Billetter a 1 Rbd. for Herrer, 4 Rbd. for Damer og 2 Rbd. for Børn (under 12 Aar) erholdes hos Theaterassistenten Galt, Løderstræde 23, Hdr. Capozzi, Gøttsorellains, handler Petersen, Bianelli, Mini (Kongens Nytorv) samt paa Undertegnedes Comptoir, Gammelstrand Nr. 10, 1ste Sal. — Paa Forstillingsdagene kunne Billetterne ogsaa erholdes til Kl. 6 paa de nævnte Steder, da Musikken dermed sluttet ved Indgangen fra Kl. 7.

NB. Det bemærkes at denne **FESTINO** bliver den sidste Forlystelse, Undertegnede foranstalter i Ridehuset, da Decorationerne dertil skulle anvendes til „Kjøbenhavns Tivoli og Vauxhall.“

Festen bliver under ingen Omstændigheder givet oftere end
Mandag og Tirsdag Aften.

Programmet for Georg Carstensens sidste fest i Christiansborg Ridehus inden dekorationerne skal genbruges i Tivoli. Tivolis Arkiv.

Henrik Engelbrecht

Arven efter Lumbye

– musik og musikere i Tivoli 1843–1944

1. udgave, 1. oplag

ISBN: 978-87-970306-2-2

© Henrik Engelbrecht og Forlaget henrikengelbrecht.dk 2020

Tekst, billedredaktion og grafisk tilrettelæggelse: Henrik Engelbrecht
Tryk: Eks-Skolens Trykkeri ApS

Bogen er sat med Cambria.

Forside:

Udendørsservering ved en festaften i Tivoli. Efter en akvarel af Paul Fischer, 1893.

For enkelte illustrationers vedkommende har det været umuligt at spore ophavsmænd eller evt. ejere. Alle retmæssige krav i den forbindelse imødekommes med glæde.

Kopiering fra denne bog må kun finde sted på institutioner, der har indgået aftale med Copy-Dan, og kun indenfor de i aftalen nævnte rammer.

[Forlaget henrikengelbrecht.dk](http://forlaget.henrikengelbrecht.dk)

Willemoesgade 26, 4.tv.

2100 København Ø

Tlf. 6057 9077

mail@henrikengelbrecht.dk

www.henrikengelbrecht.dk

Henrik Engelbrecht

Arven efter Lumbye

– musik og musikere i Tivoli 1843-1944

Natten mellem 24. og 25. juni 1944 går Tivolis gamle koncertsal og en masse uerstattelige noder op i flammer. Det er to danske nazister, der er skyld i katastrofen.

100 år tidligere er H.C. Lumbye landets største popstjerne. Hans orkester er en sensation, da Tivoli åbner i 1843, og københavnernes jubler over de nye valse, polkaer og galopper.

Tag med på rejsen tilbage til en tid, hvor musikere – og alle andre – drikker rigeligt under udførelsen af arbejdet, og hvor det ofte er så dårligt lønnet, at det er svært at mætte en familie. Tivoli reagerer på nye trends gennem tider med både krig og kolera – hele tiden med bevidstheden om arven efter Lumbye.

Følg den musikalske underholdningsindustriens rivende udvikling i København fra enevældens tid, hvor seks blæsere hver dag spiller i syv timer på karrusellen i Tivoli, og frem til besættelsestiden, hvor swingpjatterne forarager, mens Leo Mathisen spiller. Lige til den dag, hvor nazisterne sprænger en fjerdedel af Tivoli i luften.

Foto: Nikolaj Lund

Henrik Engelbrecht er forfatter og musikformidler. Han har tidligere arbejdet som programmedarbejder på DR P2, som operadramaturg på Det Kongelige Teater og som musikchef i Tivoli. Nu formidler han klassisk musik og opera som forfatter, podcastproducent, underviser og foredragsholder, og arbejder desuden som kunstnerisk rådgiver og kurator for museer, operahuse og festivaler, bl. a. Teatermuseet i Hofteatret, Det Kongelige Teater og Tivoli.

Forlaget henrikengelbrecht.dk

ISBN 978-87-970306-2-2

